

Kelet kapuja - egy új világút

2014/04/23 - 2014/05/31

[1]„Ez érdek-út is egyszersmind, mert a suezi csatorna nem azért esik a mi Adriánkhoz oly közel, hogy ne vonhatnánk belőle sok hasznót, ha e jó alkalmat nem nézzük közönyösen.” Április 23-án nyílik a 145 éves Szuezi-csatorna történetét bemutató kiállítás.

[1], „Az egész világ iránytűje kelet felé van most fordítva, hol egy nagy elme fogta magát, s megváltoztatá a földrajzot. Elszakított két világrészt, hogy összekössön két tengert. S e csodaművet, mely Lesseps nevét örökké s a hála tárgyává teszi, megy most nézni, ki csak teheti. Mennek fejedelmek, nagyurak, tudósok, kereskedők és írók. S megy a magyar király is, hogy II. Endre után az első legyen, ki látta Konstantinápolyt és Jeruzsálemet. Ha csak egy kéjút volna szóban, akkor egyet sohajthatnánk a százezrek fölött, a melybe ez kerülni fog; de ez érdek-út is egyszersmind, mert a suezi csatorna nem azért esik a mi Adriánkhöz oly közel, hogy ne vonhatnánk belőle sok hasznót, ha e jó alkalmat nem nézzük közönyösen. Az volt eddig is a baj, hogy a Bécsben lakó magyar királyok nem kelet felé tekintettek, hanem Frankfurtba jártak. Gróf Andrássy Gyula szintén kíséri a királyt, s mivel az egyiptomi alkirály öt utijegyet is küldött neki, néhány főhivatalnok s egy-két író (ugy mondják: hogy Kecskeméthy Aurél és b. Pongrácz Emil) az alkirály költségén fogják megjárni Egyiptomot, ahová most annyian vágynak és oly kevesen juthatnak.” – E sorokat a *Hazánk s a külföld* című folyóirat újságírója vetette papírra 1869. október 25-én.

A Vörös-tengert a Földközi-tengerrel összekötő csatorna terve már az ókorban foglalkoztatta az uralkodókat. Az ókor tudós mérnökei azonban nem egy észak-déli csatorna tervét készítették el, hanem egy nyugat-keleti irányban húzódó csatornáét, amely voltaképpen így csak a Nílus egy új mellékága lett a Nílus-delta keleti részén, a Vádi Tumiláton keresztül. Az ókori csatorna azonban többször eliszaposodott, tönkrement, s bár jó néhány kísérlet történt a helyreállítására, és a források szerint 767-ig többé-kevésbé használatban volt, de ezt követően hosszú ideig nem került napirendre egy másik csatorna megépítése.

A XVIII. században nyitrai báró Tóth Ferenc, vagy franciásan Baron de Tott, aki a Boszporusz és a Dardanellák megerősítőjeként elnyerte III. Musztafa szultán bizalmát, felvetette a szultánnak egy észak-dél irányú csatorna tervét a Vörös-tenger elérésére. Tóth Ferenc 1771-ben utazott Egyiptomba, Mémoires-jában Szuezt is említette, teljes topográfiai ismerettel rendelkezett róla, és bebizonyította, hogy Dareiosz mérnökei tévedtek, amikor azt állították, hogy a Vörös-tenger magasabb a Földközi-tengernél. Musztafa váratlan halálával sajnos Tóth terve nem valósult meg.

[2]1798-ban Napóleon egyiptomi hadjárata során utasította mérnökeit egy mesterséges vízi út tervének kidolgozására, de földmérője, Jacques-Marie Le Père téves számításai alapján, aki 10 méteres szintkülönbséget mutatott ki a két tenger között, elvetették az építkezést.

1846-ban nemzetközi tudósokból álló társaság tanulmányozta újból a csatorna megvalósíthatóságát, amely az újabb mérések alapján kivitelezhetőnek tűnt. A tudósok közül Luigi Negrelli, olasz származású osztrák mérnök dolgozta ki részletesen a tervet, de a munkálatok megkezdését már nem érte meg, 1858-ban meghalt. Az építkezés végül 1859-ben indulhatott meg, azt követően, hogy 1854-ben Ferdinand de Lessepsnek sikerült megnyernie az egyiptomi alkirályt, Muhammad Szaid pasát az ügynek, és megkapta tőle a koncessziót. A munkát tíz év alatt hatalmas erőfeszítések árán végezték el, és a csatornát 1869. november 17-én fényes ünnepségek közepette nyitották meg. Megépítéskor a csatorna 164 km hosszú és 8 m mély volt, ebből következően hamarosan érezhetőek voltak a fogyatékoságai, a nagyobb hajók csak lassan haladhattak benne és gyakran megfeneklettek. A Pallas Nagy Lexikona szerint „1882-ben 3198 hajónál 416 megfeneklési eset fordult elő, s összesen 21 643 óra idővesztés állt elő”. A csatorna bővítése tehát nagyon hamar elkerülhetetlen volt. Mostanra, a 2010-es adatok szerint 193,30 km hosszú és 24 m mély lett.

A csatorna ünnepélyes megnyitóján jelen volt Ferenc József magyar király is. A király keleti útjáról részletesen tudósítottak a hazai napilapok. Így beszámoltak arról is, hogy útban Szuezt felé, a király megállt Isztambulban, ahol Abdul Aziz szultán látta őt vendégül, és megajándékozta négy corvinával, melyeket Ferenc József visszaérkezve Triesztbe, gróf Andrássy Gyula miniszterelnök útján, a Széchényi Országos Könyvtárnak ajándékozott. Ahogyan a lapok is említették, II. Endre után Ferenc József volt az első magyar király, aki felkereste a Szentföldet. A Szuezi-csatorna megnyitását követően Egyiptomban utazgatott, megtekintett több műemléket és megmászta a Kheopsz-piramist is. A napilapokon kívül a király kíséretében lévő írók, és újságírók útirajzaiban, visszaemlékezéseiben is olvashatunk a csatorna megnyitásáról.

[3]A Szezei-csatorna átadása nemcsak mint szenzációs és pompás esemény került a lapok vezető hírei közé. A gyakorlati kérdések, a várható haszon elemzése, legalább olyan nagy érdeklődésre tarthattak számot, mint a mérnöki teljesítmény. Már az építkezések megkezdése után nem sokkal, 1860-ban, a Triesztben működő Revoltella-bizottmány, felvetette egy osztrák-magyar kelet-ázsiai expedíció tervét, amelynek fő feladata az volt, hogy megvizsgálja a csatorna megnyitásából származó külkereskedelmi előnyöket és lehetőségeket.

A „Donau” fregattból és a „Friedrich” korvettből álló kelet-ázsiai expedíció végül csak 1868-ban indult útnak, tagjai között Cserei Manóval, Kaas Ivorral, és Xántus Jánossal. A kereskedelmi lehetőségek tanulmányozásán kívül célul tűzték ki a diplomáciai kapcsolatok létesítését, konzulátusok felállítását, és nem utolsósorban tudományos gyűjtések végzését is, amellyel Xántus Jánost bízta meg a Magyar Nemzeti Múzeum.

A kiállítás az Országos Széchényi Könyvtár VII. emeleti katalógusterében április 23-tól május 31-ig látogatható a könyvtár nyitvatartási idejében.
2014/04/14 - 15:33

Forrás webcím: <http://193.6.201.226/kiallitasok/kelet-kapuja-szuez>

Hivatkozások:

[1] <http://193.6.201.226/sites/default/files/szuez001.jpg>

[2] <http://193.6.201.226/sites/default/files/szuez002.jpg>

[3] <http://193.6.201.226/sites/default/files/szuez003.jpg>

[4] <http://193.6.201.226/category/foszotar-es-pozicionalo/kiallitas-archivum-2014>